

הנהגות הב"ח

(א) גמ' נתרין יפה הכא כיון: (ב) רש"י ד"ה דכיון דליחנף וכו' וא"י אמר דמתחרט ודאי נתחרט בלבד ופי' ולכו שוין: (ג) ד"ה אמרי וכו' שלא יתיר בעצמו: (ד) ד"ה ורבנן וכו' דהא קמ"ל וכו' אלא שירדו מנכסיהון וכו' והכי קאמר וכו' ואהכי אשמי: (ה) ד"ה אינן אלא דמן וכו' בשעת הנדר והיו כמתים דלאו נולד הוא הס"ד:

תוספות

אין נדרים נשאלין לחכם. אס פותחין כבוד המקום בלא חרטה אחרת כל אחד ואחד יתיר נדרו כפי"ע ואח"י לולולי: כיון דאחיציה חציה. וליכא למיחש פן יהיה בלבו לקיים הנדר בכל ענין דכיון דחנף כולי האי לא יתנש' לומר שגדר בכל ענין כו': אלא לרבא דאמר אין נדרים נשאלין לחכם. לפי שאין החכם מואל חרטה אלא מנאף הנדר הכא אמאי פותחין שהרי חרטה זאת אינה מנאף הנדר וש' לחכם דבכל נדרים לא ישאל לחכם: כיון דבכל נדרים לא בני בלא חכם. דלא אסרו רבנן לפתוח בנכדו אצוי ואמנו כ"א בזה לא יטעה וי"ל אלא חכם: ועוד אמר רבי אליעזר: קולא אחרת בנדרים והכא לא פריקין כיון דלפסקין רבנן אמאי תנא ועוד כפרין פרק שני דעירובין דף כג. דכיון דקולא היא אית ליה שפיר למתני ועוד דלא פריך הכי אלא בני חומרא (אלא) לפי שאין חידוש להחמיר: פותחין בגולד והבמים אוסרין. פי' דבשכיל הולד אין נעשה הנדר מדר טעות ועעמאל בכל חרטה דע"י חרטה נעשה מדר טעות ובטל מעיקרו: מאי בעם דרבי אליעזר. דמסבירא יד לנו לומר דאין פותחין בטול: כי מתו כל האנשים. משה מדר שיבש אכל חמיו במדین לפי שהיה ירא לשוב למזרים מפני דתן ואזכרם ופתח לו הקב"ה פתח ממה שמתו ומיתה היו טול: ורבנן. פי' הרי סברי מתו במתיה כל מקום שנאמר נזים כדמכזב שני אנשים נזים נזים דמכזב יושעו את משה ואת אהרן נזבים וז"פ אחש שהיו נזבים פגעו במשה ואהרן וכל מקום לאו דוקא דאזי כתוב במקום אחר דאי משום דמכזב ודמן ואזכרם ילאו נזבים הרי הוא מפרש כהניא ולא אלתערין ליה:

סד:

ר"ן

ורבא אמר אס כן אין נדרים נשאלים לחכם. אס כן דפותחין לו בכבוד המקום לא יהו נדרים נשאלים לחכם שכל אחד ואחד פותח פתח זה לעצמו שהרי פתח זה ראוי לכל הנדרים. וקשיא לן אי מהאי טעמא מודה רבי אליעזר בכבוד המקום אלאי פליג נמי להאי טעמא דאפשר דס"ל לרבי אליעזר דאיכא נדרים דקילי כולי האי שאין לאצוי ולאמו וזולו צהן והני ליכא למפתח זהו בכבוד אצוי ואמו הלכך כיון דכל נדרים לא קגי להו צהאי פתחא בנדרים דסגי להו נמי פותחין כדמסקין בשמעתין ורבנן סבירא להו דאס איתא דפותחין לכולהו נדרי סגי ואס כן אין נדרים נשאלין לחכם הלכך ככולהו אין פותחין: עוד אפשר לי לומר דה"ק אמר אצי א"כ אין נדרים מותרין יפה ומש"ה מודה ר' אליעזר לרבנן בכבוד המקום ופליג בכבוד אצוי ואמו כההוא טעמא גופיה וכדכתיבנא לעיל דרבי אליעזר לא חייש לטעמא דאין נדרים מותרין יפה ורבנן חיישי. ורבא פליג עליה ואמר אין בכבוד המקום קושטא קאמרת דאיכא למיחש לאין נדרים נתרין יפה ומשום הכי כולי עלמא מודו דאין פותחין צו אצל בכבוד אצוי ואמו אפילו רבנן לא חיישי ציה לאין נדרים נתרין יפה דהא תנן דלכבוד מלוא אחת פותחין וכדכתיבנא במתני' וכבוד אצוי ואמו נמי לא שגא אלא טעמייהו דרבנן דאסרי בכבוד אצוי ואמו משום דאס איתא דפותחין כיון דצהאי פתחא סגי לכולהו נדרי אין נדרים נשאלין לחכם ור' אליעזר לא חייש כלל: **תנן ומודים חכמים לר"א וכו' כיון דאיחנף ליה הא איחנף**. כיון שמתחלה העיז פניו לאסרן כהנאמרו איחנף וכשפותחין לו בכבודן לא משקר ומש"ה פותחין דליכא למיחש: **הכא אמאי פותחין**. והא איכא למיחש דכיון דידע דפותחין לו בכבוד אצוי ואמו אף הוא יפתח לעצמו ולא ילך אצל חכם: **כיון דכל נדרי לא סגיא להו בלא חכם**. שהרי בשאר נדרים אין פותחין בהם בכבוד אצוי ואמו ומתוך שאינו יודע למלוא צהן פתח כריך הוא שילך אצל חכם ה"נ פותחין שמתוך שהורגל לילך אצל חכם אף בנדרים הללו ילך אצלו: **י' בותנ"י ועוד אמר ר' אליעזר פותחין בטול**. דשאינ"ג דאפסקוה רבנן למלתיה דר"א ליכא למידק מאי ועוד אע"ג דדייק הש"ס הכי צפרק עושין פסין (עירובין דף כג.) דשאני הכא דהוי להתירא וכחא דהתירא אליס טובא ומשום הכי אף על גב דאפסקוה רבנן למילתיה קתני ועוד: **וחכמים אוסרים**. משום דפתח דשכיח הוא דמשוי ליה לנדר נדר טעות אצל נולד לא: **ועשה סופר**. וזכיר לו תמיד או שהיה משיא את בנו ורגילין לאכול בסעודת הנשואין: **רבי אליעזר מסיר וחכמים אוסרין**. משום דנקט צבי טובא דהר ותנא דבכולהו ר' אליעזר מתיר וחכמים אוסרין: **ג' מאי טעמא דרבי אליעזר**. דאילו רבנן מסתבר טעמייהו כדכתיבנא במתני': **כי מסו כל האנשים המבקשים את נפשך**. אף על גב דיתרו השביע למשה כדמכזב ויואל משה לשבת את האיש ויתן לו את כפורה [שמות ב] אפילו הכי משה רבינו לא היה נשבע אלא מתוך שהיה ירא מדתן ואזכרם ולפיכך פתח לו הקב"ה כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך: **ורבנן מאי טעמייהו**. מאי עבדי צהאי קרא: **קסברי הנהו מי מסו**. במתיה: **כל מקום שנא' נזים ונזבים אינן אלא דתן ואזכרם**. נזים שני אנשים עזרים נזים (שמות ב) נזבים כדכתיב (שס ה) ויפגעו את משה ואת אהרן נזבים לקראתם ולא ידעינן מאן ניניהו אלמא אותן אנשים שהיו נזים שהלשינו למשה דתן ואזכרם היו והם עצמם היו צעדת קרח ושמע מינה דלא מתו: **אלא אמר ריש לקיש שירדו מנכסיהם**. והכי מפרשי ליה רבנן להאי קרא דכי מתו: **ארבעה חשובים כמת**. כבר פרשתי צפ"ק (דף ז: ד"ה שגא') מנלן דירדו מנכסיהם טפי מחד מהנך ארבעה: **ירושלמי** [ע"י פ"ט ה"ד] ועוני לאו נולד הוא אמר רבי זעירא העניות מלויה ותהות לאו נולד הוא אמר רבי אילא התהות מלויה:

רבי אליעזר פרק תשיעי נדרים

אין נדרים נשאלין לחכם. שאומר בלבו מה לי לילך אצל חכם לא צריכנא דודאי מותר הוא דכל כך הנאהו ומתירו הוא בעצמו והמורה אמרה לא יחל דברו[[][]] הוא אינו מוחל אצל אחרים מוחלים לו: **בשלמא לאצי דאמר**. היינו טעמא דרבנן משום דאין ניתרים יפה הכא מודו ליה לרבי אליעזר:

דכיון דאיחנף. כולי האי מעיקרא דאדריה לאצוי ולאמו מנכסיו הא איחנף ליה ועומד בחופו כדמעיקרא ואי (ו) מתחרט ודאי חרטה ופי' ולכו שוין ואהכי מתירין לו בכך: **אלא לרבא דאמר היינו טעמא משום דאין נדרים נשאלין לחכם**. הכא נמי בנדרים שבינו לבין אביו ואמו שפותחים לו בכבוד אביו ואמו בשלמא לאביי דאמר אם כן אין נדרים ניתרין ^(ה) הכא כיון דאיחנף ליה הא איחנף ליה אלא לרבא דאמר אם כן אין נדרים נשאלין לחכם הכא אמאי פותחין אמרי כיון דכל נדרי לא סגיא להון דלאו חכם הכא נמי פותחין: ועוד אמר רבי אליעזר פותחין בגולד כו': **מ"ט דרבי אליעזר** אמר רב חסדא דאמר קרא יכי מתו כל האנשים והא מיתה דנולד הוא מכאן שפותחין בגולד ורבנן מאי טעמייהו קסברי הנהו מי מיייתי והא אמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי כל מקום שנאמר נצים ונצבים אינן אלא דתן ואזכרם אלא אמר ר"ל שירדו מנכסיהן אריב"ל כל אדם שאין לו בנים חשוב כמת שנאמר וַהֲבֵה לִי בָנִים וְאִם אֵין מִתָּה אֲנִי וְתֵנִיָּא (א' ארבעה חשובין כמת עני ומצורע וסומא ומי שאין לו בנים עני דכתיב כי מתו כל האנשים מצורע דכתיב וְאִם אֵין מִתָּה אֲנִי וְתֵנִיָּא (ב' ארבעה חשובין כמת הושיבני במתי עולם ומי שאין לו בנים דכתיב הֲבֵה לִי בָנִים וְאִם אֵין מִתָּה אֲנִי תֵנִיָּא

והיינו כי מתו דהכי קאמר רחמנא הנהו כבר מתו באלותה שעה קודם שגדרת ולא הוי נולד אהכי אשתרי כההיא חרטה אצל בטולד לאו היינו חרטה להתיר צה את הנדר: **והאמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי כל מקום כו'.** כולא תירוול דרבנן היא: (ט) ואינו אלא דתן ואזכרם. ולא מתו עד מעשה קרח אלא האי כי מתו שירדו מנכסיהן כבר בשעת הנדר דלאו נולד הוא והיו כמתים: **במהשכים הושיבני כמתי עולם**. כשאדם נמון במחשך ואינו רואה חשוב כמת: אין

והיינו כי מתו דהכי קאמר רחמנא הנהו כבר מתו באלותה שעה קודם שגדרת ולא הוי נולד אהכי אשתרי כההיא חרטה אצל בטולד לאו היינו חרטה להתיר צה את הנדר: **והאמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי כל מקום כו'.** כולא תירוול דרבנן היא: (ט) ואינו אלא דתן ואזכרם. ולא מתו עד מעשה קרח אלא האי כי מתו שירדו מנכסיהן כבר בשעת הנדר דלאו נולד הוא והיו כמתים: **במהשכים הושיבני כמתי עולם**. כשאדם נמון במחשך ואינו רואה חשוב כמת: אין

אנשים עזרים נזים היו דתן ואזכרם וכן (שמות ה) ויפגעו את משה ואהרן נזבים כלומר הנזבים פגעו במשה ואהרן והם היו דתן ואזכרם אלמא לא מתו: אלא בראב"ד ריש לקיש שירדו מנכסיהם. וכיון דעניים הם לא היו יכולין להזיק שאין דבריהם נשמעין ועניות לאו נולד הוא דשפית: עני ומצורע ומי שאין לו בנים. והנהו לא הוו מזוירים דאס מפרשי ליה רבנן להאי קרא דכי מתו: **ארבעה חשובים כמת**. כבר פרשתי צפ"ק (דף ז: ד"ה שגא') מנלן דירדו מנכסיהם טפי מחד מהנך ארבעה: **ירושלמי** [ע"י פ"ט ה"ד] ועוני לאו נולד הוא אמר רבי זעירא העניות מלויה ותהות לאו נולד הוא אמר רבי אילא התהות מלויה:

אנשים עזרים נזים היו דתן ואזכרם וכן (שמות ה) ויפגעו את משה ואהרן נזבים כלומר הנזבים פגעו במשה ואהרן והם היו דתן ואזכרם אלמא לא מתו: אלא בראב"ד ריש לקיש שירדו מנכסיהם. וכיון דעניים הם לא היו יכולין להזיק שאין דבריהם נשמעין ועניות לאו נולד הוא דשפית: עני ומצורע ומי שאין לו בנים. והנהו לא הוו מזוירים דאס מפרשי ליה רבנן להאי קרא דכי מתו: **ארבעה חשובים כמת**. כבר פרשתי צפ"ק (דף ז: ד"ה שגא') מנלן דירדו מנכסיהם טפי מחד מהנך ארבעה: **ירושלמי** [ע"י פ"ט ה"ד] ועוני לאו נולד הוא אמר רבי זעירא העניות מלויה ותהות לאו נולד הוא אמר רבי אילא התהות מלויה:

רש"י

אין נדרים נשאלין לחכם. שאומר בלבו מה לי לילך אצל חכם לא צריכנא דודאי מותר הוא דכל כך הנאהו ומתירו הוא בעצמו והמורה אמרה לא יחל דברו[[][]] הוא אינו מוחל אצל אחרים מוחלים לו: **בשלמא לאצי דאמר**. היינו טעמא דרבנן משום דאין ניתרים יפה הכא מודו ליה לרבי אליעזר:

אנשים עזרים נזים היו דתן ואזכרם וכן (שמות ה) ויפגעו את משה ואהרן נזבים כלומר הנזבים פגעו במשה ואהרן והם היו דתן ואזכרם אלמא לא מתו: אלא בראב"ד ריש לקיש שירדו מנכסיהם. וכיון דעניים הם לא היו יכולין להזיק שאין דבריהם נשמעין ועניות לאו נולד הוא דשפית: עני ומצורע ומי שאין לו בנים. והנהו לא הוו מזוירים דאס מפרשי ליה רבנן להאי קרא דכי מתו: **ארבעה חשובים כמת**. כבר פרשתי צפ"ק (דף ז: ד"ה שגא') מנלן דירדו מנכסיהם טפי מחד מהנך ארבעה: **ירושלמי** [ע"י פ"ט ה"ד] ועוני לאו נולד הוא אמר רבי זעירא העניות מלויה ותהות לאו נולד הוא אמר רבי אילא התהות מלויה:

מסורת הש"ס

(א) ע"ז ה. ע"ש [לעיל ז:], (ב) [במדבר ג], (ג) [דף קס"ה], (ד) [פי' המשנה שיען לע"ה],

תורה אור השלם

- ↑ ויאמר יי' אל משה במדין לך שב מצרים כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך: שמות ד יט
- ↑ ותרא רחל כי לא ילדה ליעקב ותקנא רחל באחיתה ותאמר אל יעקב הקה לי בנים ואם אין מותה אגבתי: בראשית ל א
- ↑ אל קא תהי כמת אשר בצאתו מרחם אמו ויאכל חצו בשרו: במדבר יב יב
- ↑ במחשבים הושיבני כמותי עולם: איכה ג ו

מוסף רש"י

שירדו מנכסיהן. כשגדר, לרבנן, והיו מדר בטעות, ולר' אליעזר ירדו אחר שגדר ופותחין בטול (ראמ"ה בשטוח).

פירוש הרא"ש

בשלמא לאביי דאמר א"כ אין נדרים נתרין יפה. והיינו נמי טעמא דחכמים בכבוד אצוי ואמו: הני נמי כיון דאחנצפיה ארנצפיה. דכיון שהחניף פניו להכיר אצוי ואמו ג"כ בשעת הברה נמי אס אין לו חרטה גמורה יחנף פניו ויאמר שלא היה ממת בשכיל כבוד: הכא אמאי פותחין. הכי נמי איכא למיחש שיפתח לעצמו ומשני כיון דשאר נדרים אין פותחין בכבוד אצוי ואמו לא אחי למטעי שגדר אחר כריך לא לפני חכם גם בזה ילך לפני חכם: מ"ט דר' אליעזר. דמסתבר טעמייהו דרבנן דפתחת טול לא הוי חרטה מעיקרא: כי מתו כל האנשים. משה מדר לשבת במדין ושלא לשוב למזרים ופתח לו הקב"ה פתח שאס היה יודע שמתו שגאלי לא היה נולד ואע"פ שגדר ליתרו חמיו מכל מקום עיקר הנדר היה משום דנללא הכי לא הוי רשאי לשוב למזרים מפני שגאלי: קסברי. הנהו מי מתו: כל מקום שנאמר נצים נצבים אינם אלא דתן ואזכרם שכן מצינו בהם (במדבר כו) אשר הלו וכתבי (שם טו) ילאו נזבים הלכך שני

שירדו מנכסיהם. ובטולד כי האי דעוני מודו רבנן: ארבעה חשובים במתים. ונפקא מיניה למצעי עליהו רחמי:

עשירים היו היו יכולין להזיק למשה אע"ג דמזוירשים היו ועוד דאס כן היו משולחין מן הממנה וסומין לא היו דמכזב (במדבר טו) העיני האנשים הם מנקר וצנים היו להם דמכזב הם וצניהם [ז'] וגושים וצניהם והיינו קרא פרשת קרח ט"ז פסוק כ"ו] אלא על כדמך עניים היו: